

TALÁLKOZÓ AZ ALMA MATERBEN

Kedves vendégeink! Kedves diáktársak!

OSVÁTH BÉLA
A DOMBORMŰ VÍGH LÁSZLÓ ALKOTÁSA.

„Idén is, mint minden esztendőben különleges alkalomnak adtak helyet a Bethlen Gábor Református Gimnázium évszázados falai. Júniusban 60. éves érettségi találkozójukat ünnepelték az 1953-ban végzett 4. reál osztály öreg diákjai egyre „fogycsozó” létszámmal, de lelkesen, felidézve a hat évtized előtti diákévek legemlékezetesebb pillanatait. A rendhagyó osztálytalálkozó - amikor az egykori tanteremben osztályfőnöki órával kezdődött az ünnepség - most elmaradt, mert valamennyi tanárunk már el távozott.

Megemlékeztek azonban kitűnő tanár-ikról, kik személyes példaadásukkal becsületre, emberségre nevelték tanítványaikat. Kik olyan ismeretanyaggal vértették fel diákjaikat, mellyel az élet minden területén megállták helyüket. Kikerültek az alma materből országosan ismert egyetemi tanárok, művészek, sportolók, sőt nemzetközileg elismert tudósok is, mint

Hadas János, Gyulai József, Benyhe János és még sorolhatnánk.

A találkozó kiemelkedő mozzanata osztályfőnökük, Osváth Béla domborművének elhelyezése a gimnázium „panteonjában.” Az ünnepségen jelen voltak az Osváth- fiúk is, Béla felnőtt gyermekei. A Bethlen diákjai szavalatokkal, énekszámokkal emelték az ünnepség fényét.

Maróti Mariann tanárnő felolvasta a Nemzeti Színház vezetőinek Osváth Béla dramaturgiai tevékenységét méltató levelét, melyet megosztunk a kedves olvasóval.

Köntös István, az osztály egykori diákja, ünnepi beszédében kiemelte Osváth Béla szinte egyedülálló színháztörténeti munkásságát, tanítási óráinak élménygazdagságát, a tanulókat iránti közvetlenségét.

Az ünnepségen megjelent szépszájú közönséget végül baráti beszélgetésen látták vendégül az öreg diákok az iskola könyvtárában...”

dr. Kádár Péter igazgató

Emlékezni jöttünk és emléket állítunk annak a nem mindennapi képességekkel bíró embernek, Osváth Bélának, aki közel hét évtizeddel ezelőtt, alig 19 évesen „kultúrforradalmat” csinált ebben a városban. Tette ezt abban az időben, 1945-ben, amikor a háború után romokban hevert az ország, anyagi támogatást nem remélhetett a várostól, mert azt a háború okozta pusztítás, a helyreállítás emésztette fel.

Osváth Béla személyében volt ebben a városban egy okos, művelt, nagyképűség nélküli, kedves, könnyed és vidám a bohémkedés álarca nélküli ember, aki tudott lelkesedni, küzdeni, mozgatni, tenni.

Diákkori barátja, Bessenyei Ferenc így jellemezte: „Tanítási szellem lobogott benne: reneszánsz szellemű fiú volt.” Zentai tanár úr, a gimnázium egykori nagyformátumú tanárainak egyike így emlékezett Bélára: „Gyorsbeszédű, élénk észjárású. Hunyorgott és volt benne valami lázas feszültségállapot. Az volt egyik alapvető jellemvonása, hogy neki mindig kellett valamit csinálni.” Diákként rengeteget olvasott, tárgyi tudása felért a művelt felnőttévé.

Színházi szervező munkája során lehetetlent nem ismert. A szinte megoldhatatlannak látszó kérésekre is a csaknem szállóigévé lett „mögölsz” volt a válasza. Óriási erőfeszítéseket tett, hogy városának, melyet élete végéig nagyon szeretett, önálló színháza legyen.

Hadd tegyek említést egy személyes élményemről, mely az Osváth-színházhoz kapcsolódik: Tizenegy éves gyerekként sok előadást megtekinthettem a Nyári Színkörben a szomszéd néni jóvoltából, aki jegyszédőként dolgozott a színházban és belépőjegy nélkül tudott bevinni engem az előadásokra. Felejthetetlen élményem a „Légy jó mindhalálig” Gobbi Hilda főszeplésével, aki a darabban Nyilas Misit alakította. Bánffy Fricivel, a bonvivánnal egy házban laktunk és gyönyörködhettem remek énekhangjában, amikor otthon „beénekelte magát” a zenés darabok előtt.

1946 tavaszán megszületik a hivatalos döntés Osváth Béla színházigazgatóvá választásáról. Sem ekkor, sem később nem volt benne semmilyen öncélú magamutogatás. Ismert tény, hogy a színház fennmaradása anyagi okok miatt vált lehetetlenné.

Lezárult Osváth Béla életének az a szakasza, amely alatt nagyrészt valóra válthatta - ha rövid időre is - oly régóta dédelgetett vágyait.

Később, amikor Pestre került és a Nemzeti Színház dramaturgja lett, ritkán összefutott az ugyancsak Pesten élő Szabó Magda írónővel, kinek szintén szoros kötődése volt Vásárhelyhez. Ő így emlékezik: „Szegény Osváth Béla, a dramaturg, ha összetalálkoztunk, mindjárt rohantunk kávét inni, hogy okunk legyen emlékező negyedórát tartani a városról, Hódmezővásárhelyről.”

Életének majd egyharmadát a gimnáziumunkban töltötte el. Nyolc évet mint diák, négyet mint tanár. Az 1951-es tanévben óraadó tanári állást vállalt a Bethlenben és lett osztályfőnöke 1952-ben osztályunknak, a 3. reálnak. Irodalmat tanított, olyan magas fokon, mint korábban a legnagyobbak, hogy csak Láng István tanár úr személyét említsem. A korábbi nagytekintélyű tanárok mellett őt is nagyon hamar megkedveltük. Elbűvölt bennünket hatalmas tárgyi tudása és maga a módszer, ahogyan azt átadta. Óráit nem a katedréről vezette, hanem szinte „testközelből”, valamelyik tanuló pad írólapján ülve, olyan szuggesztíven adta elő az anyagot, hogy azon tanulók figyelme is rászegeződött, akik kevésbé érdeklődtek az irodalom iránt. Óráinak legfőbb szempontja az irodalmi művek mondanivalójának kibontása, megértése, beágyazva az adott történelmi

kor egészébe. Óráin nem volt vázlatkészítés, helyette rákényszerültünk a gyors jegyzetelésre. Minden nagyobb témakör befejezése dolgozatírással zárult. Az adott témát gyengén kifejtő dolgozatokat gyakran nem értékelte, a kiemelkedőket megfelelő indoklás mellett példaként állította az osztály elé. További sajátos tanítási módszere volt, hogy az órák nem felettéssel kezdődtek. Rendkívül éles megfigyelőképessége folytán meg tudta jegyezni, akár hetekre visszamenőleg, valamennyi tanuló aktivitását az órákon, és havonta egy-két alkalommal írt be érdemjegyet az osztálynaplóba.

AZ OSVÁTH-DOMBORMŰ AVATÁSA 2013-BAN

Sokszor a nyelvtani óraszámok rovására adott elő olyan irodalmi anyagokat, melyek nem tartoztak szorosan a tantervbe. Emlékezetem szerint magas óraszámban dolgoztuk fel Balzac: *Elvesztett illúziók* című regényét, melyet a tőle megszokott vehemenciával adott elő: A regény főhősei, a két testvér Lucien és Dávid, különböző utakon akarnak kitörni a megszokott környezetükből, de mindketten hiszékenyek, álmodozók és ez okozza vesztüket. A végső konklúzió: aki ki akar emelkedni korábbi környezetéből, annak küzdenie kell és nem szabad meghátrálni semmi nehézségtől. Ezt tekinthetjük akár Osváth Béla életfilozófiájának is.

A tanítás mellett a tanár úr szinte minden sporttal kapcsolatban állt, de főként a labdarúgás érdekelte. Az iskolabajnokságokon együtt focizott velünk. Igazolt játékos volt a Hódmezővásárhelyi Torna- és Vívóegyletnek centerhalf felállásban. Örömmel mesélte, ha időnként rúgott egy nagy „sufnit”. Később a Székkutasi Gyapot SE-ben is játszott és benne volt minden csínytevésben. Játékosársai szerették sportszerűsége és fanyar humora miatt.

Nagy hozzáértéssel és fáradságot nem ismervé rendezte színpadra Shakespeare *Vízkeresztyét* az 1952-es diákbálla. Az előadásról rádiófelvétel is készült és külföldi újságírók is jelen voltak, akiknek Maczkó László nyelvtanár több nyelven tolmácsolott.

Osztályunk diákbálgáján, 1953-ban, a BGG 230 éves jubileuma lakalmából a *Csongor és Tündét* vitte színpadra nagy sikerrel. Az előadást követő bálon a Magyar Rádió Táncczenekara szolgáltatta a zenét.

1953 nyarán a sztálinvárosi (ma Dunaújváros) építőtáborban töltöttünk néhány hetet osztályfőnökünkkel. A munkavégzés vidáman, jó hangulatban zajlott Osváth tanár úrnak köszönhetően. A móka és a kacagás elengedhetetlen „kelléke” volt az építőtábori munkának. A tanár-diák kapcsolat rendkívül oldott, közvetlen volt itt is, akár a tanítási órákon.

Befejezésül hadd idézzem Illés Jenő a BGG 250 éves évfordulójára rendezett ünnepi esten elhangzott beszédének záró gondolatát Osváth Béláról: „Ott él Ő minden gondolatban, az Ő szelleme ott munkál minden olyan emberben, aki formálni tudja egy város, egy közösség, egy ország szellemét, kultúráját, életét.”

Az Osváth-dombormű elkészítését adományával támogatta: Ambrus János, Ankner Mihály, Balázs Imre, Bánfi Ferenc, Bekéné Albert Lidia, Bereczki András, Bus Miklós, dr. Csaba József, dr. Csehó József, dr. Hadas János, dr. Márton Bálint, dr. Tóth János, Farsang János, Földi Pál, Köntös István, Kulcsár István, Molnár Imre, Mórítz Miklós, Nagyvillés Mihály, Szabó István, Varga János.

Köntös István
fotó: Ambrus János

Osváth Béla emlékére laudáció

A színházban az előadás végén kinek is tapsolunk? Tapsolunk a csodálatos színésznek, a szép jelmeznek, az impozáns díszletnek; tapsolunk a varázslat látható „kellékeinek”, de vajon tapsolunk-e az előadás, a közös játék láthatatlan szereplőinek, azoknak a szorgos-munkás létrehozóknak, akik nélkül nincs színház? Az öltöztető, a fodrász, a kellékes, a díszítőmunkás, a világosító, a hangosító, az ügyelő, a sűgő mind-mind azért dolgozik, hogy az esti élmény valóban varázslatos legyen. De ez a sor még mindig nem teljes, mert azt a megszállott munkást – aki a színházrendezővel együtt barátként és segítőtársként eltervezi és megálmodja, hogy a színház milyen gondolatokat, milyen világokat tárjon fel, milyen tükröt tartson kortárs nézőinek – nemigen ismeri a nagyrődemű. A dramaturg tevékenysége végképp láthatatlan.

A szellem emberének a színházban mindig is makacsnak és türelmetlenül elkötelezettnek kell lennie a magyar nyelv gazdag művelése, új magyar drámák megszületése, új gondolatok színpadra állítása mellett. Az igényes műsorpolitika kialakítása kitaró és bátor, igazságát erősen képviselni tudó, széles látókörű tanárt kíván, aki egész népét szándékozik és "nem középiskolás fokon" tanítani.

Osváth Béla tanár úr ilyen ember lehetett, aki szinte a semmiből teremtett színházat Vásárhelyen, egyszerre volt színigazgató, színész és 1946 őszétől gimnáziumi tanár. Aztán volt rendezőgyakornok a Nemzeti Színházban, melynek később fődramaturgja is lett. Alapos és szerteágazó műveltsége alkalmassá tette őt arra, hogy betöltse a hódmezővásárhelyi Tornyai Múzeum igazgatói posztját, később az Országos Irodalmi Választmány titkára is volt, és az Irodalomtörténeti Intézet kutatója. Szerkesztett irodalmi folyóiratot is. Írt tanulmányokat a színészet történetéről, a magyar drámáról. Türelmetlen dramaturgia címmel összefoglaló tanulmánykötetben olvashatók szenvedélyes gondolatai a színházról.

A színház – azt mondjuk – a pillanat művészete. De Osváth Béla kritikus, dramaturg, író, igazgató, rendező, irodalomtudós, szóval Osváth Béla tanár úr egész élete bizonyosság arra, hogy a kor minden nehézségével szemben is értelme van ragaszkodni a kitűzött nemes célhoz, hogy nyomot kell hagyni a jelenben, új magyar drámákban kell megfogalmazni sorsunkat, tovább kell vinni a magyar nyelv és a magyar dráma, vagyis a magyar kultúra ügyét. Osváth Béla tanár úrnak sikerült a mulandósággal szemben maradandó örökséget hagyni. A Nemzeti Színház tisztelettel hajt fejet egykori munkatársa előtt.

Tisztelettel üdvözli a hajdani tanítványokat a Nemzeti Színház egész társulata nevében Alföldi Róbert főigazgató és Vörös Róbert irodalmi vezető.

A BETHLEN GÁBOR GIMNÁZIUM IV. REÁL OSZTÁLYA 1953-BAN.
KÖZÉPEN OSVÁTH BÉLA OSZTÁLYFŐNÖK